

Preek van ds. H.U. de Vries, gehouden in de Pelgrimskerk te Amsterdam op zondag 15 augustus 2021.
Hoofdlezing: Marcus 8:22-26.
Overige lezingen: Jesaja 35:1-7 en Efeziërs 1:15-20.

Gemeente van Jezus Christus,

Dat kom je toch niet vaak tegen in de evangeliën: dat Jezus een dubbele poging moet doen om iemand te genezen. Bijna altijd is één machtswoord of één aanraking van Jezus genoeg om een volledig herstel te bewerkstelligen. Hij is immers de Messias, de Zoon van God, in wie de krachten van Gods aanstaande Koninkrijk zich op ongeëvenaarde wijze openbaren.

Maar in het evangelieverhaal van vandaag is het anders: daar geeft een eerste handoplegging slechts een beperkt resultaat, en is een tweede handoplegging nodig om tot een volledig herstel te komen.

Dat alleen Marcus dit verhaal over Jezus' gefaseerde wijze van genezen weergeeft, en Matteüs en Lucas, die Marcus' evangelie of een oerversie daarvan als bron gebruikt hebben, het betreffende genezingsverhaal weglaten, zou zomaar hiermee te maken kunnen hebben, dat Jezus' dubbele pogen volgens Matteüs en Lucas niet past bij het door hen gekoesterde beeld van Jezus als een succesvolle genezer.

Twee opeenvolgende genezende handelingen zijn bij Marcus nodig om een blinde man zijn gezichtsvermogen terug te geven. Zij worden echter ingeleid door een isolerend ingrijpen en door een non-verbale communicatie van de kant van Jezus.

Eerst is daar het isolerende ingrijpen. Dat bestaat hieruit dat Jezus de blinde weghaalt bij de groep mensen – waarschijnlijk dorpsgenoten – die hem bij Hem gebracht hebben: Jezus vat de blinde bij de hand en brengt hem buiten de bebouwde kom, om in alle rust en los van elke vorm van over-enthousiasme die zou kunnen leiden tot een verkeerd verstaan van wie Hij is, aan de blinde man zijn volle aandacht te kunnen geven.

Vervolgens is er nog iets dat aan de gefaseerde genezing voorafgaat: een non-verbale communicatie. Zij bestaat hieruit dat Jezus spuugt in de ogen van de blinde. Daar moeten wij niet aan denken, niet slechts omdat in onze coronatijd een dergelijke actie een wezenlijk besmettingsgevaar zou impliceren, maar vooral omdat het spugen in iemands gezicht in onze cultuur geldt als uiting van een diepe verachting. In de cultuur van Jezus' dagen was dat echter anders: daar werden aan menselijk speeksel genezende kwaliteiten toegedicht, zoals dat ook bij ons nog wel gebeurt wanneer een moeder een huilend kind met een kleine schaafwond aanraadt om er even aan te likken. Met name het speeksel van een genezer werd in de klassieke cultuur als bijzonder effectief beschouwd. Wanneer Jezus dan zijn speeksel doet belanden op de ogen van de blinde, dan begrijpt de blinde wat de boodschap is van deze communicatie-zonderwoorden: Degene die vóór hem staat en zich door diens speeksel voelbaar met hem verbindt, maakt aanstalten om aan zijn blinde ogen het gezicht terug te geven.

De genezing zelf vindt, zoals ik al zei, in fasen plaats. Degenen die de blinde bij Jezus hadden gebracht, hadden Hem gesmeekt deze aan te raken, vanuit de gedachte dat aldus de genezende kracht van Jezus op het lichaam van de blinde zou worden overgebracht. Jezus raakt inderdaad aan, tot tweemaal toe zelfs. De aanraking waarvoor Hij kiest is de handoplegging, een uit de joodse Bijbel bekend teken van overdracht, onder andere van de zegen en de kracht van God.

Jezus' *eerste* handoplegging, waarmee Hij de krachten van het Koninkrijk, Gods herscheppende energie, aan de gehandicapte overdraagt, resulteert slechts in een gedeeltelijke genezing. Beeldend tekent de halfgenezen man zijn gedeeltelijke herstel door op Jezus' vraag 'Ziet u iets?' te antwoorden: 'Ik zie de mensen, want als bomen zie ik hen rondwandelen.' Wat hij ziet, zijn rechtopgaande schimmen met de gestalte van boomstammen, die zich heen en weer bewegen. Blijkbaar is de blinde vroeger ziende geweest: hij weet nog hoe bomen eruit zien.

Maar méér dan boomachtige figuren ziet hij nog niet: in de diffuse vormen die hij gewaarwordt, kan hij nog geen menselijke details onderscheiden.

En dus gaat Jezus over naar fase *twee*: opnieuw legt Hij de man de handen op, en nu vermeldt Marcus de precieze locatie van de handoplegging: Jezus legt zijn handen op de ogen van de blinde: op elk oog, mogen we aannemen, één hand, om de genezende kracht van God geconcentreerd op deze beide zieke plekken van het lichaam verder te laten indalen.

Het eindresultaat is zoals we dat van Jezus' genezend handelen kennen: met liefst drie verschillende werkwoorden op een rij wordt het weergegeven, waarbij het laatste werkwoord het permanente karakter van het resultaat benadrukt: 'hij zag scherp', schrijft Marcus, 'hij was hersteld' en 'hij bezag voortaan alles helder van verre'.

Het genezingsverhaal eindigt zoals het begon: met het zoeken van het isolement. Zoals Jezus de aanvankelijk nog blinde man bij de hand nam om hem bij de mensen vandaan te halen en zonder over-enthousiaste menigte zijn werk te kunnen doen, zo stuurt Hij de genezen blinde *linea recta* naar huis: 'Ga zelfs het dorp niet in!'

Waarom dit laatste isolement wordt opgelegd, weten we niet zeker. Heeft het te maken met de bij Marcus vaker voorkomende uitdrukkelijke wens van Jezus om zijn grote daden geheim te houden tot na zijn wederopstanding, opdat de menigte Hem niet reeds vóór zijn kruisiging als Verlosser zou bejubelen? Of wil Jezus met het opgelegde isolement van de blinde juist diens genezing benadrukken, namelijk door hem te verbieden nog langer in het dorp als bedelaar zijn hand op te houden, zoals hij zo dikwijls gedaan moet hebben, en hem te gelasten van nu aan thuis een 'normaal' leven te gaan leiden?

Tot zover, gemeente, de uitleg van ons genezingsverhaal. Maar daarmee zijn we nog niet klaar. Wij moeten nog een antwoord zien te vinden op de onontkoombare vraag, waarom Jezus bij hoge uitzondering in ons verhaal van vanmorgen in twee fasen geneest. Is dat, omdat Hij zijn dag niet had en het Hem niet lukte om het in één keer goed te doen? Uit het feit dat Matteüs en Lucas het bewuste verhaal hebben weggelaten, zouden we kunnen concluderen dat zij in die richting gedacht moeten hebben. Maar zou dat echt zo zijn?

Uit de praktijk van wat wel de 'dienst der genezing' wordt genoemd – het bidden met en handelen aan zieke mensen in een gelovige omgeving – weten wij dat ons ménselijk gebed om herstel en onze ménselijke handopleggingen soms, vanwege onze zwakheid en het kwetsbare karakter van ons geloof, herhaling nodig hebben om met een zieke verder te komen op diens weg naar zijn genezing. Maar we mogen toch aannemen dat Jezus daar ver bovenuit gaat?

Ik meen dat we in een heel andere richting moeten denken. En die richting wordt bepaald door de context van ons genezingsverhaal. Kijkt u maar eens met mij mee. In het gedeelte dat aan ons verhaal van vanmorgen *voorafgaat*, treffen we de leerlingen aan in een boot. Zij maken zich zorgen over het feit dat zij scheep zijn gegaan om het Meer van Galilea over te varen, zonder voldoende brood aan boord te hebben. Zij zitten, met andere woorden, in over een gebrek aan proviand voor onderweg. Maar nota bene vlak dáárvoor had Jezus nog zeven broden en twee visjes vermenigvuldigd tot een overvloedige maaltijd voor een grote menigte mensen! Het mag dus geen wonder heten dat Jezus in de boot zijn bezorgde leerlingen toeroept: 'Verstaan jullie het nog niet en begrijpen jullie het niet? [...] *Hebben jullie ogen en zien jullie niet* [...]?'¹ Ja, de leerlingen hebben ogen, maar ze blijken in geestelijk opzicht nog blind te zijn: ze hebben nog steeds niet door wie Jezus is en voor hen zijn wil. Hier ligt een eerste parallel met ons genezingsverhaal: zoals de blinde man aanvankelijk geen zicht had op de werkelijkheid, zo hebben de leerlingen nog steeds geen inzicht in de gééstelijke werkelijkheid. Ze maken zich in Jezus' aanwezigheid zorgen om aardse dingen, met voorbijgaan aan wat er werkelijk toe doet.

¹ Marc. 8:17b-18a.

Maar dat verandert stapsgewijs. De eerste voorzichtige stap wordt gemaakt in het bijbelgedeelte dat op ons genezingsverhaal *volgt*. Daarin toetst Jezus het geestelijk inzicht van zijn leerlingen door hen op de man af te vragen: ‘Wie zeggen jullie dat Ik ben?’ En zie, wat er dan gebeurt: Petrus neemt het woord en zegt: ‘U bent de Messias!’² Het kwartje begint te vallen. Het spirituele inzicht begint te rijpen. De ogen van de leerlingen gaan, blijkens de belijdende woorden van Petrus, open. Maar het is allemaal nog heel labiel. Zoals de blinde man na fase één van zijn genezing de mensen nog slechts kon zien rondwandelen als waren zij bomen, zo is het inzicht van Petrus en de zijnen nog verre van volmaakt. Want zodra Jezus, volgend op Petrus’ belijdenis, zijn leerlingen heeft meegedeeld dat Hij geen gewone Messias is, maar dat Hij eerst zal moeten lijden en gedood worden om vervolgens na drie dagen op te staan, begint Petrus Jezus de les te lezen: ‘Lijden? Hoe komt u erbij!’³ De geestelijke ogen van de leerlingen zijn éven opengegaan, maar ze zijn nog lang niet zó open als zou moeten. Er is nog een hele weg te gaan, alvorens de leerlingen werkelijk gaan inzien wie Jezus is en zij Hem, inclusief zijn lijden, op zijn volle waarde weten te schatten. Zoals de blinde man pas in tweede instantie helder ging zien, zo zullen de leerlingen pas volledig inzicht krijgen in de betekenis van Jezus en zijn wonderlijke levensgang nadat Hij is opgestaan en de heilige Geest over hen is uitgestort. Dán pas zal ook hun genezing compleet zijn.

Het genezingsverhaal van vanmorgen, gemeente, is enerzijds een genezingsverhaal als alle andere, en wel hierin dat door de handen van Jezus een teken van Gods naderende Koninkrijk wordt verricht en een mens in nood van Godswege koninklijk wordt bevrijd – voorsmaak van de grote bevrijding die in aantocht is. Maar het genezingsverhaal van vanmorgen is tegelijk anders dan alle andere: het is tevens een verbeelding van de stapsgewijze geestelijke genezing van de leerlingen, van hun geleidelijke groei in geestelijk inzicht in wie Jezus is. Als zodanig is ons verhaal van vanmorgen een brugverhaal: een verhaal dat een brug slaat tussen de geestelijke blindheid van de om proviand bezorgde leerlingen in het evangeliegedeelte dat eraan voorafgaat en hun voorzichtig ontluikende inzicht in wie Jezus is (‘U bent de Messias’) in het gedeelte dat erop volgt – een inzicht dat, overeenkomstig de uiteindelijk volledige genezing van de blinde, zal uitgroeien tot een volledig verstaan van wie Jezus is volgend op diens opstanding.

Gemeente, wat heeft het genezingsverhaal van vanmorgen, in zijn dubbele functie van teken van Gods nabije Koninkrijk en verbeelding van de geleidelijke geestelijke groei van de leerlingen, ons te zeggen?

Natuurlijk in de eerste plaats – aansluitend bij het wonder als teken van Gods Koninkrijk – dat we ons ervan bewust zullen blijven dat met de komst van Jezus een nieuwe tijd begint aan te breken, waarin Gods lang beloofde heil voor de deur staat en God als een zorgzaam Koning naar zijn volk begint om te kijken. Wie dit evangelie van het nabije en reeds doorbrekende Koninkrijk in geloof omarmt, mag gaan delen in de goede gaven waarmee God ons blijkens Jezus’ wondertekens tegemoetkomt: vergeving van onze zonden, herstel van onze kwalen – hier en nu nog fragmentarisch, maar eenmaal volledig – en leven door de dood heen. Wij hebben een hemelse Vader, die onze noden kent en daarin wil voorzien. Laten we Hem dan in al onze nood zoeken en ons aan Hem toevertrouwen!

Maar het genezingsverhaal van vanmorgen wil ons, met zijn unieke gefaseerde karakter op de overgangspek van geestelijke verblinding naar beginnend geestelijk inzicht, nóg iets zeggen. Het is behalve een teken van Gods Koninkrijk óók een symbool van geestelijke groei, dat de lezers van het evangelie bepalen wil bij de mate van hún geestelijk inzicht in de persoon en het werk van Jezus.

Hoe open zijn ónze geestelijke ogen? Wat zien en begrijpen wij van Jezus? Wat is ons inzicht in de betekenis van zijn leven, zijn lijden, zijn wederopstanding? Zien wij Hem, met de

² Marc. 8:29.

³ Vgl. Marc. 8:32b en Mat. 16:22.

leerlingen in de boot, als een rabbi, een bijzonder voorbeeld misschien, maar niet als iemand van wie we concreet heil te verwachten hebben? Dan kijken we welbeschouwd aan zijn missie voorbij en zijn wij nog geestelijk blind. Belijden wij Hem als van God gezonden Verlosser, maar willen wij, met Petrus, niets weten van de noodzaak van zijn lijden als de weg waarlangs Hij ons verlost? Dan zijn onze ogen wel enigszins opengegaan, maar is ons zicht nog steeds vertroebeld. Of erkennen wij Hem als degene in wiens lijden God verzoenend naar ons heeft omgezien en in wiens opstanding ook voor ons de weg ligt naar het onvergankelijke leven van Gods toekomst? Dan is ons zicht eindelijk scherp en bezien wij voortaan alles helder. 'Ik bid', schreef de apostel Paulus aan de Efeziërs, 'dat de God van onze Heer Jezus Christus u geeft de Geest van wijsheid en van openbaring om te groeien in het ware kennen van Hem, *verlichte ogen* van uw hart.' Moge die Geest ook onze blinde ogen openen en ons helpen om te groeien tot de klaarheid van een volledig geestelijk inzicht.

Amen.